

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

جزوه درس اخلاق حرفه ای

مدرّس: علی محمد انصاری

نیمسال دوم ۹۸۲

دانشگاه فنی و حرفه ای

آموزشکده فنی و حرفه ای پسران دورود

سرفصل های درس اخلاق حرفه ای:

اهمیت و ضرورت اخلاق حرفه ای

نگاه اسلام به اقتصاد

نگاه اسلام نسبت به انسان

تعریف اخلاق

چرایی اخلاق

انسان موجودی کمال طلب است

انسان موجودی تعقل گرا می باشد

انسان موجودی دارای بعد روانی است

انسان موجودی اجتماعی است
انسان موجودی دین دار می باشد
چیستی اخلاق
اخلاق به منزله الگوهای رفتاری
اخلاق به منزله معرفت
اخلاق به منزله فضیلت
چگونگی اخلاق
رفع موانع
اعتقاد به خداوند و روز قیامت
الگو
استفاده از هوش
بهره مندی از آگاهی
منابع هنجارگذار
۹ تعریف اخلاق حرفه ای
ویژگی های انسان های حرفه ای
توکل
تخصص
تعهد
تکامل
تحول
تداوم

تعلق خاطر

چرایی اخلاق حرفه ای (موفقیت)

مسئولیت پذیری پیش بینی پذیری اعتماد رابطه ساده و آسان موفقیت

چیستی اخلاق حرفه ای (مسئولیت پذیری)

مسئولیت پذیری در بعد فردی

مسئولیت پذیری در بعد خانواده

مسئولیت پذیری در بعد شغلی

مسئولیت پذیری در بعد سازمان

مسئولیت پذیری در بعد اجتماع

مسئولیت پذیری در بعد محیط زیست

مسئولیت پذیری در بعد حریم الهی

چگونگی اخلاق حرفه ای

ارائه ملاک نهایی ارزشها

جدول فضائل و رذایل

حل مسائل عینی

حل مسائل سازمانی (حل معضلات اخلاقی)

حل تعارضات اخلاقی در درون سازمان

الگو و اسوه

پیشگیری و درمان

تهذیب نفس و تعالی شخصیت

اصلاح فرآیندهای انجام کار

مباحث اخلاقی

توصیفی

تحلیلی

هنجاری

تعریف منشور اخلاقی

چگونگی نگارش منشور اخلاقی

اصول راهبردی اخلاق حرفه ای

احترام به انسان

آزادی فردی

عدالت اجتماعی

امانت داری

بهداشت روانی در محیط کار

ترور شخصیت

برای جوان سه چیز لازم و ضروری است:

۱ - تحصیل یعنی از نظر علمی به مرحله کمال علمی برسد

۲ - تهذیب یعنی از نظر روحی و اخلاقی و معنوی به مرحله کمال برسد

۳ - ورزش یعنی از نظر جسمی قوی و نوامند بشود.

خیانت بزرگ

امام علی علیه السلام فرموده اند: « کس که در امور مسلمانان پیش قدم شود و کاری را برعهده بگیرد، در صورتی که می داند، بهتر از او کسی هست که می تواند این کار را انجام دهد، به خدا و رسول خدا و همه مؤمنان، خیانت کرده است.»

تعهد و تخصص

از دکتر شهید مصطفی چمران (ره) پرسیدند: تعهد بهتر است یا تخصص؟ دکتر گفت: می گویند: تقوا از تخصص، لازم تر و مهم تر است. اما من می گویم: آن کسی که تخصص ندارد و کاری را می پذیرد، تقوا ندارد.

مقدمه :

یکی از مباحثی که در دنیای امروز از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است، گرایش به مباحث اخلاقی است. اخلاق حلقه گم شده ای است که می تواند بسیاری از مباحث و مشکلات را مرتفع سازد. تمامی ادیان و مذاهب و فرهنگ ها اتفاق نظر دارند که با اخلاق مداری می توان دنیایی از زندگی مسالمت آمیز را ترسیم نمود. از سوی دیگر اخلاق حرفه ای می تواند تداوم دهنده زندگی پایدار بشریت باشد.

در درس اخلاق حرفه ای از زوایای گوناگون سرفصل های آموزشی را مورد بررسی قرار می دهیم تا بتوانیم به بهبود عملکرد انسانها کمک نمائیم.

اهمیت و ضرورت اخلاق حرفه ای: سرنوشت تمامی انسانها به یکدیگر گره خورده است. تمام افرادی که در کره زمین حیات دارند همانند ساکنان یک کشتی می باشند برای آنکه کشتی به سر منزل مقصود برسد لازم است از آموزه های اخلاقی پیروی نمایند.

اخلاق، شبیه قطب نمایی است که انسان را به سمت ساحل آرامش هدایت می نماید از سویی دیگر اگر اخلاق حرفه ای را از صفحه روزگار حذف سازیم، کشتی زندگی دچار هرج و مرج شده و دچار یک باتلاق بسیار سرگردان خواهد شد.

ترسیم اخلاق حرفه ای در قالب تفکر سیستمی:

اخلاق حرفه ای = اخلاق + حرفه گرایی

توسعه = رشد همه جانبه (توسعه نگاه همه جانبه و رشد، نگاهی اقتصادی دارد)

توسعه پایدار = رشد همه جانبه + آینده نگری

نگاه اسلام به اقتصاد: بنا بر مطالعه سوابق تاریخی مشاهده می گردد که اقتصاد از ارکان جدایی ناپذیر هر جامعه ای محسوب می شود. بنابر آیات و روایات مسلمانان، برخورد فرض می دانند در

زمینه جنبه استراتژیک اقتصاد آنقدر قدرتمند شوند که با سایر دولتها وابستگی نداشته باشند. از دیدگاه اسلام تلاش نمودن در راه تأمین معاش آنقدر اهمیت دارد که به عنوان مجاهد فی سبیل ... شناخته می شود.

نگاه اسلام نسبت به انسان: هریک از مکاتب، نسبت به انسان، اظهار نظرهای متفاوتی را ارائه داده اند و معتقدند انسان، همچون ابزاری است در دست مدیران و در خدمت طبقه ثروتمند جامعه. اما بر اساس آیات قرآن کریم، انسان اشرف مخلوقات است و به عنوان خلیفه خداوند تعریف می گردد. به همین خاطر از مقام و منزلت رفیعی برخوردار است. لذا ضرورت دارد در جهت حفظ جایگاه خود، مکارم اخلاقی را رعایت نماید.

تعریف اخلاق: برای اخلاق دو تعریف مجزا مطرح می گردد. تعریف لغوی و تعریف مفهومی. **تعریف لغوی اخلاق:** اخلاق به معنای خُلق و خو.

تعریف مفهومی اخلاق: اخلاق عبارت است از انجام دادن کارها به صورت ارادی بدون آنکه نیازمند تفکر باشد.

اخلاق عبارت است از: مجموع بایدها و نبایدها که انسان را در مسیر هدف راهنمایی می نماید.
اخلاق عبارت است از: مجموعی از خصایل و ویژگی ها که تشخیص دهنده خوب از بد باشد.
اخلاق: هر علم و دانشی از سه مؤلفه اساسی تشکیل شده است: ۱ - چرایی ۲ - چیستی ۳ - چگونگی

چرایی: به فلسفه تشکیل آن دانش اشاره می نماید چرایی معطوف به گذشته می شود، چرایی فلسفه خلقت را نشان می دهد، چرایی بیانگر آن است که بر اساس کدام نیاز دانش به وجود آمد، چرایی تاریخچه را به تصویر می کشد.

چیستی: چیستی از ماهیت و محتوا صحبت می نماید. زمان حال را توصیف نموده و مبانی و اصول را بر می شمرد.

چگونگی: نگاه به آینده دارد، بیان گر آن است که دانش و علم چگونه می توانند مراحل تکامل را طی نموده و به زندگی بشریت خدمت نماید.

تمامی مسائل فوق الذکر در زمینه اخلاق صادق می باشد.

اخلاق حرفه ای مُدّرس در دانشگاه:

۱ - مشارکت همه جانبه دانشجویان

۲ - تدریس جذاب استاد: الف - محتوا ب - صوت ج - تصویر

۳ - ایجاد نیاز در دانشجویان

۴ - شناخت استعداد دانشجویان

۵ - بها دادن به تک تک دانشجویان

۶ - استفاده از ابزارهای تکنولوژیک در امر آموزش

۷ - طراحی کلاس و نحوه بارم گذاری نمره با مشارکت دانشجویان

۸ - صمیمیت گرایی در کلاس

چرایی اخلاق: برای آنکه بتوانیم به اهمیت اخلاق پی برده و علت تشکیل آن را تشخیص دهیم لازم است از منظر چرایی به آن توجه کنیم. اخلاق به عنوان یک ابزار و راهبرد توانسته است شایستگی خود را به اثبات برساند. اخلاق بر مبنای اندیشه های دانشمندان یونانی نظیر سُقراط، افلاطون و ارسطو بوجود آمده است. اخلاق در ابتدا به عنوان یک کالای لوکس و یک کالای تجملاتی نگریسته می شد اما در خلال برنامه های زندگی در قالب یک نیاز اساسی مطرح گردید.

چرا اخلاق در زندگی بشریت مطرح گردید؟ پنج دلیل عمده دارد:

۱ - انسان موجودی کمال طلب می باشد.

۲ - انسان موجودی اجتماعی است.

۳ - انسان موجودی خردمند می باشد.

۴ - انسان موجودی دین دار است.

۵ - انسان موجودی است که دارای بعد روانی است.

انسان موجودی کمال طلب می باشد: انسان موجودی کمال طلب می باشد و کمال گرایی و رسیدن به نقطه اوج در سرشت انسان قرار گرفته است. برای اینکه بتوانیم در مسیر رسیدن به هدف موفق بشویم، لازم است که واژه های اخلاق مداری را رعایت نموده و از این ابزار حسن استفاده را به عمل آوریم. همه انسان ها در رسیدن به اهداف عالی خود با یکسری موانع و مشکلات روبرو می شوند. عبور نمودن از چنین مسیرهای صعب العبور و طاقت فرسا نیازمند

اهرمی هم چون اخلاق داریم، اخلاق مسیر کمال گرایی را کامل نموده و گامهای موفقیت را ترسیم خواهد کرد.

انسان موجودی اجتماعی است: همه انسانها یک نیاز اجتماعی منحصر به فردی دارند که در قالب آداب و رسوم اجتماعی جلوه می نماید، برای اینکه بتوانیم از روابط اجتماعی مستحکمی برخوردار باشیم، لازم است به قواعد اخلاقی و هنجارهای اجتماعی احترام بگذاریم که به طور حتم موجب تضمین کیفیت روابط خواهد شد. انسانها موجودات اجتماعی هستند و برای رفع نیازها لازم است از سایر انسانها کمک بگیرند. به این جهت اخلاق می تواند بستر چنین تحولی را فراهم سازد.

انسان موجودی خردمند می باشد: یکی از نعمتهایی که خداوند به بشر ارزانی نموده است قوای فکری و قدرت تعقل می باشد، عقل پیامبر درونی است که انسان را می تواند با براهین عقلی و استدلالهای فکری به سرمنزل مقصود هدایت نماید، عقل تمام استعدادهای خود را پیرامون نجات بشری پایه ریزی می نماید. به همین خاطر انسانهای خردمند با اتکای استدلال عقلی وجود اخلاق را یک امر ضروری قلمداد می نماید، عقل بشریت حکم می نماید که مسائل اخلاقی را در تصمیمات لحاظ نموده و براساس پارامترهای اخلاقی بیندیشیم.

انسان موجودی دین دار است: همان طور که میدانیم، اسلام از یک سری از عوامل زیربنایی تحت عنوان عقل، سنت، وحی و اجماع تشکیل شده است. از سویی دیگر اسلام در سه حالت و جنبه مختلف خود را نشان می دهد: اصول، احکام و اخلاق. احکام جنبه تعبُّدی دارد. اصول جنبه عقل گرایی دارد و اخلاق مجموعه ای از دستورالعمل ها که شیوه به زیستن را نشان میدهد. نکته قابل توجه آن است که همه انسانها در دوره های گوناگون تاریخی از یک آئین و مذهب پیروی می نمایند که اخلاق سرفصل مشترک تمام آنهاست. نتیجه آنکه همه انسانها به جهت دیندار بودن لازم است اصول اخلاقی را مدنظر قرار دهند. نکته اساسی آن است که در دین اسلام هدف اصلی از بعثت پیامبر، تکمیل نمودن مکارم اخلاقی است.

انسان دارای بعد روانی است: همان طوری که میدانیم، برمبنای چرخه زیستی انسانها دارای سه نمودار یا سه چرخه می باشند که چرخه روحی و روانی حاکی از آن است که انسانها دارای بُعد روانی می باشند به این معنا که تمامی کارهای انسان از لحاظ مثبت بودن و یا منفی بودن بر چرخه روانی تأثیرگذار است؛ نظیر صداقت، دورگویی، وفاداری، نقص پیمان، رازداری، افشاء اسرار که هر کدام منشاء افعال دیگر خواهند بود. از منزل علم روانشناسی رفتار انسانها از یکسری محرکها و نیازها برخواسته است.

روانشناسی علمی است که به مطالعه فرآیند تولید رفتار انسانها می پردازد. برای آنکه بتوانیم رفتارهای مثبت و نیکی را از خود بروز دهیم، لازمه آن برخورداری از اصول و قواعد اخلاقی است.

چیستی اخلاق: در چیستی اخلاق به ماهیت و محتوای اخلاق پی می بریم. در چیستی اخلاق ابعاد اخلاق و اصول و مبانی آن را تشریح می نمائیم.

چیستی اخلاق در سه محور خلاصه می گردد:

الف: اخلاق به منزله خلق و خو و الگوهای رفتاری است: بدین معنی که بر اثر تکرار و مداومت به عنوان یک عادت محسوب می گردد. الگوهای رفتاری اقدامات انسانی را بیان می نماید.

ب: اخلاق به مثابه ی فضیلت است: فضیلت یعنی خوب بودن و نیک بودن. انسانها به جهت گرایش به خوبیها، سعی می نمایند کارهای پسندیده ای را از خود بروز دهند.

انسانها به سه دلیل افعال خود را انجام می دهند:

الف: وظیفه گرایی

ب: نتیجه گرایی

ج: فضیلت گرایی

وظیفه گرایی: یعنی رسالت انسان ایجاب می نماید که چنین کاری را انجام دهد. همچون خرید شیرینی توسط دانشجوینان.

نتیجه گرایی: یعنی افراد به خاطر فرجام کار آن را انجام می دهند. همچون بدست آوردن حقوق ماهیانه.

فضیلت گرایی: یعنی نیت کننده کار و محتوای کار حائز اهمیت است. همچون جوینده دانش.

اخلاق همانند علم و آگاهی است: یعنی اخلاق علمی است که حکمت نظری و حکمت عملی را به انسانها می آموزد. علم به معنای دانش در برابر ندانستن است. اخلاق دانش مجزایی است که برای تمامی مراحل زندگی رهنمودهایی را ارائه می نماید. همانطوری که اشاره شد محتوای اخلاق از سه محور شکل گرفته است که هر کدام دیدگاه جدیدی را در برابر مخاطبین قرار می دهد. اخلاق می تواند یک رفتار باشد یا یک عمل نیک باشد یا دانشی منحصر به فرد.

چگونگی اخلاق: برای آنکه بتوانیم در صحنه زندگی اخلاقی رفتار کنیم، می طلبد مکانیزم های اجرایی را مدنظر قرار دهیم.

چگونگی اخلاق، روشهای به زیستن را نشان می دهد. چگونگی اخلاق، مسیر تکامل بشریت را نشان می دهد که به چه طریق و توسط چه ابزارهایی می توانیم به هدف نهایی برسیم.

مسیر اول معرفت: معرفت یعنی داشتن آگاهی، علم و دانش. افلاطون اعتقاد دارد اگر انسانها کار نیکی انجام می دهند به جهت داشتن معرفت می باشد و بالعکس اگر فعل ناصوابی (ناپسند) از انسان صادر شود به خاطر جهالت و عدم آگاهی می باشد. افلاطون سرچشمه تمام خوبیها را در معرفت خلاصه نموده است.

رفع موانع: برای آنکه بتوانیم در اخلاقی بودن مسیر زندگی پایبند باشیم، ضرورت دارد موانع نظری و عملی را از بین ببریم. موانع نظری، نظیر تشکیک ذهنی، نسبی گرایی و عدم آشنایی به وظایف زندگی و موانع عملی عبارتند از: داشتن هوای نفس یا برخورداری از حُبِّ مقام و جایگاه. برای آنکه بتوانیم این موانع را برطرف سازیم لازم است چالش ها را آسیب شناسی نموده و راههای درمان آن را کشف کنیم.

عوامل هنجارگذار: عوامل هنجار گذار عبارتند از: عُرف جامعه، هنجار جامعه، آداب و رسوم که هر کدام از فرهنگ جامعه نشأت می گیرد. اگر نهادهای جامعه بصورت اخلاقی رفتار کنند به همان نسبت شاهد اجتماعی خواهیم بود.

ارسطو اِذعان می دارد که اخلاق از متن سیاست عبور می کند یعنی چه؟ اگر حاکمان و نهادهای سیاسی در تصمیم گیری ها، معیارهای اخلاقی را در نظر بگیرند به همان نسبت جامعه از آرامش و ثبات بیشتری برخوردار خواهد بود.

توجه به خداوند و روز معاد: برای اخلاقی زیستن لازم است به برخی از مسائل و پارامترها توجه نمود. اعتقاد به وجود خداوند و روز معاد. اعتقاد به خداوند باعث می گردد که انسانها حضرت سبحان را ناظر و حاضر افعال خود بیندارند که به این پای بندی، موجب ارائه رفتارهای اخلاقی خواهد شد. اگر خداوند مَنان شاهد کردار بشریت باشند به همان نسبت، کردار پسندیده جلوه خواهد نمود. علاوه براین، روز معاد زمان پاسخگویی است و همه انسانها بدون استثناء در

مقابل عملکرد خویش، مسئولیت پذیرند. گذشته از این اگر قرار باشد در روابط اجتماعی به شکل صحیح و منسجم تحولی را ایجاد کنیم، لازمه آن اخلاق مداری است. زمانی می توان ارتباطات اجتماعی را درست بنیان گذاری کنیم که خود مقید به تفکرات اخلاقی باشیم. همچنین برای آنکه در تنهایی خویش احساس آرامش داشته باشیم اخلاقی زیستن، بهترین ابزار است.

الگو و اسوه: اگر انسانها بتوانند در زندگی فردی را به عنوان الگو و اسوه انتخاب کنند به همان نسبت در پیمودن مسیر زندگی با انگیزه و اشتیاق مضاعف تری گام بر می دارند. الگو و اسوه موجب خواهد شد که انسانها اطمینان قلبی داشته باشند که مسیر پیمودن امکان پذیر خواهد بود.

هوش: عبارت است از توانایی یادگیری و بهبود فرآیند آموزش پذیری. ازسویی دیگر هوش عبارت است از: توانایی سازگاری با محیط که بقای بشر را تضمین می نماید. از سویی دیگر علاوه بر آنکه به هوش شناختی و هیجانی نیاز مبرم داریم، لازم است هوش اخلاقی را توسعه ببخشیم.

هوش اخلاقی چیست؟ هوش اخلاقی عبات است از توانایی تشخیص سره (درست) از ناسره (نادرست) یا توانایی تشخیص دادن درست از نادرست.

هوش اخلاقی در بهبود فرآیند کسب کار نقش بسزایی دارد.

هوش اخلاقی دارای ۴ بعد می باشد:

۱ - مسؤولیت پذیری

۲ - صداقت

۳ - بخشش

۴ - دلسوزی

مسئولیت پذیری: عبارت است از انجام دادن کار به بهترین شیوه و پاسخگو بودن در قبال عملکرد خویش.

صداقت: صداقت یعنی راستگویی و هم سو بودن پندار، گفتار و کردار و صداقت یعنی در کمال راستی رفتار نمودن.

بخشش: یعنی چشم پوشی نمودن از خطای دیگران.

دلسوزی: عبارت است از خیر خواهانه رفتار نمودن و مشتقانه عمل نمودن، بدین معنی که در نهایت مهربانی مخاطب را مُجاب کردن.

تعریف اخلاق حرفه ای: هر یک از صاحب نظران برای اخلاق حرفه ای تعاریفی را ابداع نموده اند که در نوع خود جای تأمل دارد. اخلاق حرفه ای از دو کلید واژه تشکیل شده است اخلاق + حرفه

تعریف اول (تعرف سُنّتی): اخلاق حرفه ای عبارت است از به کار بردن معیارها و موازین اخلاقی در شغل و کسب و کار.

تعریف دوم: اخلاق حرفه ای یعنی لحاظ نمودن معیار های عمومی اخلاقی در هر کسب و کاری. مانند: رازداری، وفاداری، پاک دستی، صداقت و دلسوزی.

علاوه بر این، اخلاق حرفه ای می گوید: دانش و مهارت خود را در کسب و کار لحظه به لحظه افزایش دهیم.

اخلاق حرفه ای (وکیل):

۱ - عمومی (صلاحیت عمومی: راز داری، صداقت و...)

۲ - خصوصی (مهارت ادراکی - افزایش دانش تخصصی)

خصوصیات یک وکیل خوب:

۱ - تسلط کامل به قوانین و مقررات حقوقی

۲ - ثروت بیان و قدرت کلام

۳ - برخورداری از روابط اجتماعی

۴ - توانایی تجزیه و تحلیل نمودن مطالب

۵ - قدرت قلم و نگارش فوق العاده

۶ - سرعت کلامی و قدرت ادراکی

تعریف سوم (تعریف مُدرنیتَه یا مُدرن از اخلاق حرفه ای): عبارت است از مسئولیت پذیری سازمان در قبال شرایط محیطی. بدین معنی که سازمان علاوه بر این که رسالت خود را انجام می دهد، فراتر از وظایف سازمانی نسبت به جامعه خویش مسؤولیت پذیر باشد.

خصوصیات یک حرفه: برای آن که بتوانیم شغل را به یک حرفه مبدل سازیم لازم است از ۵ ویژگی متمایز برخوردار باشیم:

الف: داشتن قدرت ابتکار و مستقل بودن

ب: به اشتغال زایی افراد دیگر کمک نمائیم

ج: منجر به تولید ثروت شود

د: در سطح جامعه بیانگر منزلت اجتماعی باشد

ه: در حوزه مورد نظر زمینه ارتقاء مهارت فراهم شود

ویژگی های انسان حرفه ای: یک انسان حرفه ای دارای هفت خصلت متمایز می باشد:

۱ - خصلت اول توکل: توکل یعنی اتکا به یک قدرت برتر و استمداد جستن از خداوند منان.

۲ - خصلت دوم تخصص: تخصص یعنی تسلط کامل بر حیطه شغلی .

۳ - خصلت سوم تعهد: تعهد یعنی داشتن التزام عملی به حرفه خویش در چهارچوب قوانین و مقررات و حتی فراتر از آن.

۴ - خصلت چهارم تکامل: تکامل یعنی حرکت پی در پی به سمت کمال گرایی، تکامل یعنی داشتن یک چشم انداز سازمانی.

۵ - خصلت پنجم تداوم: برخورداری از تلاش خستگی ناپذیر و انجام دادن فعالیتها بدون وقفه زمانی.

۶ - خصلت ششم تحول: تحول یعنی تغییر برنامه ریزی شده در پرتو سازگاری با شرایط محیطی .

۷ - خصلت هفتم تعلق خاطر: عبارت است از داشتن انگیزه وافر نسبت به انجام امور، تعلق خاطر یعنی اشتیاق زیاد به حرفه خویش.

اخلاق حرفه ای دارای سه مؤلفه می باشد: چرایی، چیستی و چگونگی.

چرایی اخلاق حرفه ای: برای آن که بتوانیم به علت به وجود آمدن اخلاق حرفه ای پی ببریم لازم است دلیل عمده آن را کشف نمائیم. در یک عبارت خلاصه، اخلاق حرفه ای بدان جهت به وجود آمد که برای انسان ها ره آورد موفقیت را تضمین نماید. موفقیت در هر کسب و کاری تضمین کننده حمایت آن می باشد.

موفقیت چیست؟ انسانها بر اساس باورها و گرایشهای خود تعریفی از موفقیت دارند. موفقیت یعنی تعیین هدف و شیوه های دستیابی به آن. موفقیت یعنی کامیابی در مسیر زندگی. موفقیت یعنی تحقق کامل آرزوهای انسانی.

برای رسیدن به موفقیت چهارگام اساسی پیموده خواهد شد:

گام اول مسئولیت پذیری: مسئولیت پذیری یعنی پذیرش شرایط کامل یک شغل یا حرفه و تلاش برای انجام دادن آن و پاسخگویی در همه زمینه ها. مسئولیت پذیری به عنوان اولین گام موجب می گردد که انسان تمام انرژی خود را در مسیر اهداف پیش تعیین شده تنظیم نماید.

گام دوم پیش بینی پذیری: زمانی که افراد با احساس مسئولیت کارهای خود را انجام دهند با همان نسبت رفتارهای قانون مندی را شاهد خواهیم بود. قانون مندی رفتار نرخ پیش بینی پذیری را افزایش می دهد. به همان میزان پیش بینی پذیری موجب خواهد شد که طبق ضوابط و قوانین سازمانی فعالیت ها را رصد کنیم.

گام سوم اعتماد آفرینی: اعتماد عبارت است از اطمینان و اعتماد به توانمندی دیگران در انجام کار که با گذشت زمان حاصل می گردد. اعتماد سه مؤلفه اساسی دارد: همکاری، مشاوره و کاهش خطاها.

زمانی که کردار دیگران را قابل پیش بینی ببینیم به همان نسبت درجه اعتماد محیط به فرد افزایش خواهد یافت.

گام چهارم سهل و ساده: زمانی که عوامل محیطی به فرد و سازمان اعتماد داشته باشند به همان میزان یک رابطه کم هزینه و کم خطر شکل خواهد گرفت. رابطه سهو و ساده در پرتو اعتماد آفرینی زمانی محقق خواهد شد که گامهای نخستین را به شایستگی طی نموده باشید.

گام پنجم رسیدن به موفقیت: همان هدف نهایی است که به واسطه طی نمودن مراحل گذشته معنای می یابد.

نتیجه آنکه موفقیت در هر کسب و کاری ساختاری را می طلبد که آن ساختار تسهیل کننده چنین فرآیندی می باشد.

چیستی اخلاق حرفه ای: در یک کلید واژه ای تحت عنوان مسئولیت پذیری خلاصه می گردد که عبارت است از پاسخگو بودن در قبال وظایف محوله و احساس تعهد داشتن در قبال حسن انجام کار.

مسئولیت پذیری دارای هفت بُعد دارد:

۱ - بُعد اول مسئولیت پذیری شخصی یا فردی: یعنی برخورداری از حقوق طبیعی در زندگی فردی و استفاده نمودن از آن به درستی مانند: حق آزادی بیان، عزت نفس، کرامت اجتماعی. اگر انسانها بتوانند با خویش صادقانه رفتار کنند، به صورت طبیعی در روابط اجتماعی راستگویی را مدنظر

قرار می دهند. مسئولیت پذیری شخصی یعنی انسان باید بداند در عالم هستی جایگاه رفیعی دارد و از استعدادها و توانمندیهای فردی به درستی استفاده می کند و پاسخگویی شرایط موجود است.

۲ - بُعد دوم مسئولیت پذیری خانواده: عبارت است از احساس مسئولیت در مقابل تک تک اعضای خانواده که موجب قوام و استحکام خانواده خواهد شد. به عنوان نمونه بسترسازی برای شکوفا نمودن استعداد فرزندان و تلاش زیاد در خصوص تربیت آنها و برقرار نمودن فضایی صمیمانه در محیط خانواده.

۳ - بُعد مسئولیت پذیری شغلی: یعنی انجام دادن وظایف و رسالتها و توسعه توانمندیها و افزایش آگاهی ها و بروز رسانی مهارتها و فراهم نمودن رضایت مشتریان.

۴ - بُعد چهارم مسئولیت پذیری سازمانی: عبارت است از اجرای مقررات به صورت صحیح نسبت به همگان و رعایت نمودن عدالت در خصوص کارکنان و پاسخگو بودن نسبت به شرایط جامعه و داشتن تعهد در برابر نیازهای مشتریان.

۵ - بُعد پنجم مسئولیت پذیری اجتماع(جامعه): عبارت است از پاسخگو بودن مسئولین جامعه نسبت به سرنوشت تک تک شهروندان. اگر نهادهای سیاسی، تصمیمات مناسبی را اخذ نمایند به همان نسبت آینده جامعه به سمت بالندگی سوق داده می شود. بنابر سخن ارسطو؛ اگر حاکمان اخلاقی رفتار کنند سایر مردم نیز از چنین قاعده ای برخوردارند.

۶ - بُعد ششم مسئولیت پذیری در خصوص محیط زیست: عبارت است از نکو داشت و پاسداشت منابع طبیعی به طوریکه برای نسل آینده پایدار بماند. از سویی دیگر مسئولیت پذیری در این حوزه باعث رشد متوازن جامعه خواهد شد. علاوه براین، حقوق گیاهان و حیوانات رعایت می گردد. همچنین داشتن یک الگوی شهری پایدار باعث حفاظت از محیط زیست می گردد.

۷ - بُعد مسئولیت پذیری در حریم الهی: عبارت است از رعایت نمودن تقوا، پرهیزکاری و خویشتن داری در محضر خداوند متعال. اگر انسانها تمام فعالیتها را به قصد قرب الهی انجام دهند، چنین فعالیتهایی قداست معنوی پیدا می کند. کسانی که با فرهنگ اسلام آشنا هستند و حرمت حریم الهی را رعایت می کنند به همان نسبت از منش اخلاقی برخوردارند و بالعکس اگر کسی ادعای دینداری داشته باشد اما از اخلاق نیکو بهره مند نباشد بویی از اسلام نبرده است.

چگونگی اخلاق حرفه ای: برای آنکه بتوانیم اخلاق حرفه ای را در زندگی محقق سازیم، لازم است شیوه های نه گانه زیر را مورد توجه قرار دهیم:

۱ - ارائه ملاک نهایی ارزشها: در چنین وضعیتی سعی می کنیم ارزشهای مورد قبول جامعه را که از نظر عقلانی تأیید می گردد، مطرح سازیم. مانند: اینکه اجرای آزمون استخدامی با عدالت اجتماعی سازگار است. همچنین فلسفه کارهای نیک را بیان نمودن که در جامعه همگان نسبت به آن اتفاق نظر دارند.

۲ - جدول فضائل و رذایل: فهرستی از کارهای پسندیده و افعال ناپسند را مطرح می سازیم تا بتوانیم برای مخاطبین روشنگری لازم را انجام دهیم. بیان نمودن هنجارهای اجتماعی زمینه ساز پیروی شهروندان از اخلاق حرفه ای خواهد بود. مانند: اینکه صداقت چه دستاوردهای مثبتی دارد و دروغگویی چه پیامدهای منفی دارد.

۳ - حل مسائل عینی و موردی: گاهی از اوقات اگر مطابق قانون رفتار کنیم شهروندان دچار آسیبهایی روحی می گردند به همین خاطر لحاظ نمودن عوامل زمینه ای و شرایط فرهنگی لازم است.

۴ - تبیین مشکلات و معضلات اخلاقی: در چنین حالتی معضلات پیش آمده را با نگاه سیستمی و عادلانه مورد بررسی قرار می دهند. به عنوان نمونه چرا بهره وری مردم ایران نسبت به کشور ژاپن کمتر می باشد که دلایل متعددی دارد. مانند: استقبال زیاد مردم از تعطیلات. توجه بیشتر به کارهای واسطه گری. علاقه زیاد به ثروتهای بادآورده و عدم آموزش صحیح انسانها.

۵ - توضیح تناقضات اخلاقی: گاهی از اوقات به یکسری از مسائلی برخورد می کنیم که دارای تناقض و دوگانگی هستیم. اخلاق حرفه ای مسیر حرکت را مشخص می سازد به عنوان نمونه اگر همکار شما رشوه ای را دریافت نماید، آنگاه میان رازداری فردی و افشای سازمانی دچار یک پارادوکس (تناقض) می شویم. اخلاق حرفه ای این گره سازمانی را باز می نماید.

۶ - پیشگیری بهتر از درمان: اگر بتوانیم مسیرهای ابتلاء به آسیبهای اجتماعی را شناسایی کنیم به همان نسبت با پیشگیری به موقع موجب عدم شکل گیری مسائل خواهیم شد. اما برای جلوگیری نمودن و پیشگیری کردن لازم است از مطالب آموزشی و کنفرانس های اخلاقی استفاده کنیم.

۷ - تصحیح فرآیندهای انجام کار: اگر خطاهایی در سازمان رخ می دهد به علت فرآیندهای ناقص و معیوب سازمانی است. برای اصلاح کارها لازم است از مهندسی معکوس و مهندسی مجدد طوری استفاده کنیم که کمترین درصد خطا را مشاهده نماییم.

۸ - تزکیه نفس و تعالی شخصیت: در چنین حالتی سعی می کنیم با رعایت نمودن دستورات اخلاقی و دینی یک شخصیت متکامل و متعالی را شکل دهیم و از سویی دیگر دانشمندان اخلاق

حرفه ای می گویند باید با بیان رفتار نادرست انسان، با شخصیت وی تمایزی و یا تفاوتی ایجاد کنیم. اگر انسان ناخودآگاه کاری ناشایستی انجام می دهد علت آن شرایط محیطی است و از شخصیت خوب وی جدا می باشد.

۹ - الگو و اسوه: داشتن یک الگوی مناسب مسیر حرکت را هموار نموده و انسان را وادار می نماید با انگیزه بیشتری طی طریق نمایند.

پیامبر اسلام (ص) فرموده اند: کسی که انصاف داشته باشد، هیچ

وقت گمراه نمی شود.

پیامبر اسلام (ص) فرموده اند: کسی که زبانش را اصلاح کند، به تمام

قرآن عمل کرده است.

پیامبر اسلام (ص) فرموده اند: کسی که گناهی مُرتکب شود، عقلی از

وی جدا می شود که هیچ گاه به او باز نمی گردد.

مدرس: علی محمد انصاری